

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Východní Evropa

Přírodní podmínky:

Ke státům Východní Evropy řadíme Estonsko, Lotyšsko, Litvu, Bělorusko, Ukrajinu a Moldavsko.

Z geologického hlediska je oblast součástí **Východoevropské roviny**, která je velmi starou a již stabilní jednotkou. Její krystalický podklad tvoří předprvohorní vyvřelé a přeměněné horniny (žuly, ruly). Na tomto podkladu spočívají mladší nezvrásněné usazené horniny. Ve čtvrtohorách byla oblast pokryta pevninským ledovcem, který vybíhal do údolí Dněpru a Donu.

Základní geomorfologické jednotky Východoevropské roviny, které leží v této oblasti, jsou tyto: **Baltská nížina**, Bělorusko-mezeňská oblast (morénové **Běloruské vrchy**), **Polesí** (Pinské bažiny: močálovité povodí řeky Pripjat'), **Dněperská nížina**, **Volyňsko-podolská vyvýšenina**, **Dněperská vyvýšenina**, **Doněcký masív** (doněcká pánev: černé uhlí), **Černomořská nížina**.

Na území západní Ukrajiny zasahují třetihorní **Východní Karpaty** (Hoverla). V jižní části Krymu se nacházejí **Krymské hory** (Roman Koš).

Oblastí prochází **rozvodí** mezi povodím **Baltského** (Západní Dvina – Daugava, Neměn) a **Černého moře** (Dněpr – Dnipro, Dněstr – Dnister, J. Bug – Buh, Dunaj, S. Doněc). Dněpr a Dněstr mají limanový typ ústí.

Oblast se nachází v **mírném podnebném pásu**, kterému odpovídají vegetační pásy **listnatých a smíšených lesů**, jižněji pak **stepí** (v závislosti na stupni kontinentality). Jižní pobřeží Krymu leží ve **středomořském subtropickém pásu** s maximem srážek v zimě.

Významným chráněným územím je **Bělověžský národní park**, který se rozkládá na území Polska a Běloruska. Předmětem ochrany je původní smíšený les mírného pásu. Národní park je zapsán na Seznamu světového dědictví UNESCO a je biosférickou rezervací.

Státy:

Údaje o současné ekonomické a politické situaci států lze nalézt např. na těchto odkazech:

Ministerstvo zahraničních věcí ČR:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/index.html

Wikipedie:

http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchodn%C3%AD_Evropa

Česká agentura na podporu obchodu/Czech Trade:

<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/teritorialni-informace-zeme/1000540/>

World Factbook:

https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_eur.html

Světová zdravotnická organizace:

<http://www.who.int/countries/en/>

Statistiky OSN:

<http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Belarus>

Jednotlivé státy Východní Evropy lze porovnávat podle různých ukazatelů např. pomocí odkazu:

http://www.google.cz/publicdata/explore?ds=d5bnecppjof8f9_&ctype=1&strail=false&bcs=d&nselem=h&hl=cs&dl=cs

Bělorusko má v současnosti problémy s rostoucí zadlužeností, nedostatkem zahraničních investic a deficitem obchodní bilance. Vedle Bělorusů zde žije asi 8% Rusů, běloruština i ruština jsou úředními jazyky. Zemědělská půda je povětšinou méně úrodná (chov dobytka, pěstování brambor, žito, lnu). Asi čtvrtina celkové plochy země byla zasažena radioaktivním spadem po havárii jaderné elektrárny Černobyl (Ukrajina 1986) a nelze ji proto zemědělsky využívat. V Bělorusku se nacházejí pouze méně významné nerostné suroviny (solí, rašelina, hořlavé břidlice), stát je závislý na dovozu ropy a zemního plynu z Ruska. K významným průmyslovým oborům patří petrochemie (zpracování ruské ropy), strojírenství (nákladní auta, zemědělské stroje, zbrojní výroba), tradiční textilnictví (zpracování lnu a vlny) a sklářství. K významným městům patří Minsk a Homel. Bělorusko je člen SNS, současným prezidentem je Alexandr Lukašenko (od r. 1994, změnami v ústavě z r. 1996 umožněna široká koncentrace moci v rukou prezidenta).

Ukrajina vykazuje za uplynulých 10 let výrazný pokles počtu obyvatel (v roce 1992 asi 52 miliónů, v roce 2014 asi 45 miliónů). Tento úbytek je způsoben sníženou porodností i migrací obyvatel. Vedle Ukrajinců zde žije početná ruská menšina (asi 17% obyvatel, převážně na východní Ukrajině). Na úrodných černozemních půdách se pěstují náročné plodiny (pšenice, kukuřice, cukrovka, ječmen, slunečnice). Významná je těžba černého uhlí (Donbas), železné rudy (Kryvyj Rih) a barevných kovů. Ropa a zemní plyn se dováží z Ruska. Ukrajinská ekonomika je energeticky velmi náročná. K hlavním průmyslovým oborům patří hutnictví, strojírenství, chemický a potravinářský průmysl. Mezi významná města patří Kijev (Kyiv), Dněpropetrovsk, Charkov, Doněck, Lvov a přístav Oděsa.

Součástí Ukrajiny byla **autonomní republika Krym** s hlavním městem Simferopol. V březnu 2014 po provedení referenda podepsala autonomní republika Krym dohodu o připojení k Ruské federaci. Přestože referendum neuznala většina členských států OSN, Krymský parlament vyhlásil 17. 3. 2014 nezávislý svrchovaný stát s názvem Republika Krym a následně požádal o vstup do Ruské federace jako její nový subjekt.

Nejzápadnější oblastí Ukrajiny je tzv. **Zakarpatská oblast** (Užhorod), která byla v letech 1918 – 1938 součástí Československa jako Podkarpatská Rus.

Od roku 2010 byl prezidentem Viktor Janukovyč, který nahradil Viktora Juščenka (prezident Ukrajiny po tzv. oranžové revoluci v roce 2004 s proevropskými postoji). V roce 2014 došlo na Ukrajině k akcím občanského a politického protestu, které vedly k pádu Janukovyčova režimu. V květnu 2014 proběhly předčasné prezidentské volby, ve kterých zvítězil Petro Porošenko. Současná situace na Ukrajině však nadále zůstává vyhrocená, následně vypukl ozbrojený konflikt na východní Ukrajině v Doněcké a Luhanské oblasti. V důsledku nastalé situace dochází k migraci obyvatel z těchto oblastí.

Moldavsko je stát s nejnižším podílem HDP na osobu v Evropě, je příjemce mezinárodní rozvojové pomoci (i z České republiky). Vedle Moldavanů (jazyk psaný latinkou) zde žijí menšiny Ukrajinců a Rusů. Ústava povoluje dvojí občanství. Zemědělská i průmyslová výroba dlouhodobě klesá, obyvatelé migrují za prací do ciziny. Na kvalitních černozemních půdách se pěstuje pšenice, kukuřice, cukrovka, slunečnice, ovoce, réva, až 40% zemědělské půdy však zůstává neobděláváno. Moldavsko je závislé na dovozu ropy a zemního plynu z Ruska, dále na dovozu elektrické energie z Podněsteří a z Ukrajiny. K hlavním průmyslovým oborům patří potravinářství (zpracování masa, mléka, tabáku, výroba vína), textilnictví a strojírenství.

Problémem Moldavska je existence **Podněsterské Moldavské republiky** (oblast na levém břehu Dněstru), která vyhlásila nezávislost na Moldavsku v roce 1991 (obavy z tzv. rumunizace země). Podněsteří produkuje až 80% elektrické energie Moldavska, je zde umístěn těžký průmysl (na rozdíl od především zemědělského pravobřežního Moldavska). Moldavsko nemá toto území pod svou kontrolou.

Historický vývoj:

Postupné změny na politické mapě Východní Evropy lze studovat např. s pomocí odkazů:

<http://maps.grida.no/go/graphic/eastern-europe-through-history>

<http://www.euratlas.net/history/hisatlas/europe/index.html>

<http://www.euratlas.net/history/hisatlas/ussr/index.html>

http://www.youtube.com/watch?v=nq0KNfS_M44

<http://www.youtube.com/watch?v=QC1I6XaGI3I&feature=fvwrrel>

Na území dnešní Ukrajiny a Běloruska se od 9. století rozkládala **Kyjevská Rus** (v 10. stol. přijala křesťanství). Významným státním útvarem střední a východní Evropy byla v období 16. až 18. století **Polsko-litevská unie**. Po jejím zániku připadá oblast východní Evropy **Rusku** (Halič Rakousku-Uhersku).

V roce 1922 vzniká **SSSR** (jeho součástí se stává Ukrajinská a Běloruská SSR). Moldavsko bylo součástí Rumunska (Podněsteří však bylo součástí Ukrajinské SSR). Západní části dnešní Ukrajiny a Běloruska náležely Polsku, Podkarpatská Rus byla součástí Československa.

Po 2. světové válce byly hranice SSSR výrazně posunuty západním směrem (mezi lety 1939 až 1945 byla postupně k SSSR připojena tato území: východní Polsko k Běloruské SSR, Estonsko, Lotyšsko a Litva včleněny do SSSR jako jeho nové svazové republiky, rumunské Moldavsko bylo spojeno s ukrajinským Podněsteřím a takto vznikla Moldavská SSR, oblast polské Volyně včleněna do ukrajinské SSR, Podkarpatská Rus odstoupena Československem a včleněna do Ukrajinské SSR jako tzv. Zakarpatská oblast). V roce 1954 se stal součástí Ukrajinské SSR Krym.

Po zániku SSSR v roce **1991** vznikají samostatné republiky: **Estonská, Lotyšská, Litevská** (tyto jsou od roku 2004 členy EU i NATO), **Běloruská, Ukrajinská, Moldavská** (jsou členy SNS).

Obr. 1: SSSR v roce 1989

Zdroj: <http://www.hymn.ru/15-union-republics/ussr1991-en.html>**Použité zdroje:**

KRÁL, Václav. *Fyzická geografie Evropy*. Praha: Academia, 1999. ISBN 80-200-0684-2.

ŠLACHTA, Mojmír, Tomáš BURDA a Milan HOLEČEK. *Ohniska napětí ve světě*. Praha: Kartografie Praha, a. s., a Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o., 2007. ISBN 978-80-7011-926-6.

Státy světa: Evropa. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online].

[cit. 2012-03-15]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/index.html

Teritoriální informace - země: Evropa. *BusinessInfo.cz: Czech Trade* [online]. 1997 - 2012 [cit. 2012-03-15].

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme.html>

Mapa:

PCL Map Collection. Administrative map of the USSR. *University of Texas Libraries* [online]. [cit. 2012-03-24]. Dostupné z:

<http://www.hymn.ru/15-union-republics/ussr1991-en.html>

Odkazy:

Ministerstvo zahraničních věcí ČR:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/index.html

Wikipedie:

Východní Evropa:

http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%BDchodn%C3%AD_Evropa

Seznam světového dědictví:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_sv%C4%9Btov%C3%A9ho_d%C4%9Bdictv%C3%AD_v_Evrop%C4%9B:_Alb%C3%A1nie_a%C5%BE_Chorvatsko

Česká agentura na podporu obchodu/Czech Trade:

<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/teritorialni-informace-zeme/1000540/>

Central Intelligence Agency: The World Factbook:

https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_eur.html

Světová zdravotnická organizace:

<http://www.who.int/countries/en/>

Statistiky OSN:

<http://data.un.org/CountryProfile.aspx?crName=Belarus>

Gogole:

http://www.google.cz/publicdata/explore?ds=d5bncppjof8f9_&ctype=l&strail=false&bcs=d&nselm=h&hl=cs&dl=cs

Mapy:

<http://maps.grida.no/go/graphic/eastern-europe-through-history>

<http://www.euratlas.net/history/hisatlas/europe/index.html>

<http://www.euratlas.net/history/hisatlas/ussr/index.html>

Videa:

http://www.youtube.com/watch?v=nq0KNfS_M44

<http://www.youtube.com/watch?v=QC1I6XaGI3I&feature=fvwrel>